

Eerste kerstdag 25 dec 2011
Grote of Sint Nicolaaskerk, Muiden

s c h o r r i e m o r r i e

DREMPEL TEKST Johannes 1, 1-5

In het begin was het Woord, het Woord was bij God en het Woord was God.

Het was in het begin bij God.

Alles is erdoor ontstaan en zonder dit is niets ontstaan van wat bestaat.

In het Woord was leven en het leven was het licht voor de mensen.

Het licht schijnt in de duisternis en de duisternis heeft het niet in haar macht gekregen.

Verhaal voor KLEIN en groot

Het ezeltje Bileam stond met een touw aan een paaltje naast het huis. Als het zich een beetje rekte kon het net bij de burens in het huis kijken. Daar woonden twee jonge mensen. Maria en Jozef. Het ezeltje had gehoord dat zij hem van zijn baas mochten lenen. Ze moesten naar Bethlehem. Dat is ver weg. En Maria was in verwachting, .Ze verwachtte een kindje. Dat kon je goed zien want ze had al een hele dikke buik. Het was niet goed, als zij zo'n eind zou lopen. De dokter had het zelfs gezegd dat Maria maar helemaal niet moest gaan. Maria, Maria, had hij gezegd: probeer het uit te stellen. Maar de soldaat aan wie ze toestemming hadden gevraagd om te mogen blijven had haar uitgelachen. Regels zijn regels, had hij gezegd en iedereen heeft wel smoes. Jullie moeten je over drie dagen in Bethlehem melden zodat de keizer precies weet hoeveel inwoners er zijn. Dat was de bedoeling: een volkstelling.

Het ezeltje zuchtte eens diep en toen balkte hij er achteraan. Ia, ia. Jozef kwam door het harde geluid naar buiten. Ben je zo ongeduldig, vroeg hij aan het ezeltje. Het ezeltje keek hem aan met zijn grote bruine ogen. Het zei niets. Met zijn kop wreef hij langs de overall van Jozef de timmerman.

Toen kwam Maria ook naar buiten. In beide handen had zij een grote tas. Ik ben klaar, Jozef zei ze. Jozef ging naar haar toe en gaf haar een zoen. Heb je ook wat doeken om het kindje in te wikkelen, vroeg hij aan zijn vrouw. Ja, zei ze. Laten we maar gauw gaan. Veel tijd hebben we niet, als we over drie dagen in Bethlehem moeten zijn.

Daar gingen ze. Gelukkig niet alleen. Er waren meer mensen die die richting op moesten. Zo was het veiliger. Want er waren wilde dieren en rovers en ook soldaten die niet te vertrouwen waren.

Toen ze in de buurt van Jeruzalem waren, sloegen de meeste mensen linksaf naar die prachtige stad. Moeten wij eigenlijk ook niet naar Jeruzalem, vroeg Maria, we moeten toch naar de stad van David. Dat is toch Jeruzalem? Ja, zei Jozef je hebt gelijk, maar toch niet helemaal, want David is geboren in Bethlehem en daarom moeten we daarheen. Het is nog een halve dag lopen. Ga maar weer even op Bileam zitten, dan kun je wat uitrusten. Maria zat nog geen kwartier op de rug van het grauwte of ze was al in slaap, zo moe was ze van de reis. Na een paar uur zag Jozef Bethlehem al voor zich. Een heel klein dorpje, maar nu wemelde het van de mensen, allemaal om zich net als Jozef en Maria in te schrijven voor de keizer. Maria werd wakker door alle geluiden. Is dit Bethlehem, vroeg ze? Het ezeltje keek schuin omhoog naar haar en balkte ia, ia, alsof hij zeggen wilde: dat zie je toch zo, laten we nu maar onderdak gaan zoeken, want het wordt zo donker.

Ze gingen onderdak zoeken, maar alles was vol. Maar misschien werd de deur ook wel geweigerd, omdat Maria ieder moment kon bevallen. Dat gaf maar heisa, dachten veel eigenaren van de hotels en de herbergen.

Toen bleef het ezeltje plotseling staan. En weer balkte hij. Jozef keek om zich heen. Want bedoelde de ezel? En toen zag hij dat ze voor een oude stal stonden. Misschien konden ze die kraken en daar een paar dagen in verblijven? Maar de stal was niet leeg. Er stond een os in. Jozef wilde al verder gaan, maar de ezel stond stokstijf en ging niet verder. Fort! eigenwijs dier, riep Jozef. En Maria op de rug van de ezel fluisterde hem allemaal lieve woordjes in zijn lange oren om hem in beweging te krijgen. Maar nee. Weer

balkte de ezel en toen antwoordde de os vanuit de stal. En de ezel liep zomaar naar de stal, met Maria op zijn rug en Jozef er achteraan. Met zijn grote neus duwde hij de deur op en stapte zo naar binnen. Maria moest nog snel bukken om haar hoofd niet te stoten..

Het was geen hotel, luxe was er al helemaal niet. Wel spinnenwebben voor de ramen en een etenstrog voor dieren in het midden. En toch is Jezus daar geboren. Twee duizend jaar geleden. Dank zij de ezel en de os.

LEZING uit het Evangelie naar Lucas 2, 1-21

KERSTBEZINNING

Het is een aandoenlijk tafereel: de os en de ezel, gebogen over het kind Jezus om het met hun adem te verwarmen. Maar misschien weet u al lang dat er helemaal geen os en geen ezel in de stal aanwezig waren. Tenminste, als we de evangelisten moeten geloven. Twee van de vier evangelisten hebben over de geboorte geschreven. Mattheüs laat niets los over waar en hoe. Alleen vertelt hij over de drie wijzen die gekomen zijn om het kind te aanbidden. Lucas heeft dat niet, maar hij vertelt wel heel uitvoerig wat wij zojuist gehoord hebben over de keizer, de voerbak, de engelenzang en de herders. Maar over een ezel hebben ze het geen van beide en over een os ook al niet. En toch zijn deze twee uit geen kerststal weg te denken. Ze hebben dan ook wel oude papieren. Nnog net niet zo oud als de evangeliën, maar toch al rond het jaar 100 jaar bracht de kerkvader Origines de os en de ezel uit een tekst in Jesaja in verband met het kerstverhaal. Ik moet u waarschuwen, het is geen vriendelijk verband. In Jesaja heeft God heeft gezien dat het volk Israël van de rechte is weg afgeweken. Daarmee, laat God de profeet zeggen, zouden ze nog stommer zijn dan een os en een ezel. Letterlijk staat er in Jesaja: Een os kent zijn eigenaar, maar ezel kent de krib van zijn meester, maar Israël weet van niets, mijn volk heeft geen begrip. Dat is nog tot daarentoe. De ontrouw van het volk, nou ja, daar wij anno 2011 ook wel wat van. Maar dan Origenes, die plakt dat citaat van 700 jaar daarvoor op de komst van de Messias. Het gaat Origenes niet meer om de ontrouw van het volk aan God, maar Origenes is duidelijk boos dat de Joden Christus niet erkennen. Stommerds zijn het, ossen en ezels; Jesaja had het al gezegd. En zo worden de os en de ezel een symbool van het afwijzen door de Joden van Christus een anti-symbool. Je kunt ook zeggen, het is één van de eerste blijken van het anti-semitisme. En als in de Middeleeuwen de kerststal wordt ontworpen, mede door Franciscus van Assisi, dan prijken daar de os en de ezel als contrastfiguren, die het soms zwaar te verduren hebben. Misschien kende u deze donkere kant van de kerststal niet. Ziet u daar enkel het trouwe grauwte of de gelijkmoedige os. Maar wie de hebreeuwse of de Jiddische woorden voor de os en de ezel hoort, zal zeker in de gaten hebben dat de os en de ezel geen hoog geacht bezoek zijn. In het hebreuws heten de os en ezel chor wa chamor. Wat verbasterd is tot schorriemorrie. Dat klinkt trouwens nog wel goedmoedig, totdat Geert Wilders er dit jaar mee in het nieuws kwam toen hij op minder vriendelijke wijze ; het schorriemorrie' naar de tuigdorpen verwenste. Schorriemorrie zijn dan geen joden meer, maar is het de benaming van uitschot; ik dacht trouwens dat het woord verouderd was, maar op Internet heb ik het na de uitlating van de PVV leider heel wat keren gelezen.

De os en de ezel als beelden voor het Joodse volk kunnen en mogen wij niet meer hanteren. In de tijd van Jesaja was het verwijt van God niet dat zij Jezus niet erkenden, maar dat zij ontrouw waren aan God en dat heeft in de profetie van Jesaja de vorm van een schuldbelijdenis. Dat is wel belangrijk om te zien. Maar bovendien is er toch ook wel een reden dat veel Joden Jezus niet als Messias hebben aangenomen. Want zou met de komst van de Messias niet overal de vrede heersen. U kent de beelden wel, het zou een paradijs zijn met een leeuw die stro eet als het rund, het kind dat veilig kan spelen voor het hol van de adder. Wat zagen ze ervan? Wat zien wij er van? Wat is voor ons de betekenis van de geboorte van dit kind. Ik heb links en rechts bij gemeenteleden navraag gedaan wat zij als de betekenis van Kerst zien. En de meesten, ja ouderen, zeiden woorden als: dat God zijn Zoon heeft gegeven ter verzoening van al onze zonden. Maar dat verwijst naar Golgotha, dat gaat over de kruisiging. Dat gaat zelfs over Pasen. En wat wordt verstaan onder 'Onze zonden'. Als ik daar op doorvroeg, viel de conversatie meestal stil. Zoveel eeuwen catechisatie, en we niet meer wat zonden zijn. Maar het is niet

zo moeilijk, zonde is wat ingaat tegen Gods bedoeling, als wij niet staan in de waarheid. Het is als wij geen oog hebben voor onze naasten en anderen niet vergeven, als wij niet goed zorgen voor de aarde; hebzucht is zonde en racisme. Jezus is gekruisigd, weet u, omdat hij daaraan niet meedeed, Hij zondigde niet. Daarmee ging Jezus tegen de stroom in. Dat begon al in Bethlehem. In een stal, waar de deur openstond voor herders en wijzen en al die anderen die door de evangelisten niet vermeld zijn, omdat het zo vanzelf sprak. Daaronder ook het schorriemorrie. En Jezus keek hen vanuit de voederbak aan met zijn bruine kijkers. Wat ze ook gedaan hadden, gaat heen en zondig niet meer. Is Kerstmis voor ons ook niet : naar deze Jezus gaan, ons leven door Hem laten bekijken, met zijn bruine ogen, is wat wij doen of laten, wel wat God van ons verwacht. Is kerstmis niet op de eerste plaats onze eigen geboorte, nu en hier, om wat Hij van ons vraagt. Kerstmis is anders worden. We zullen zien, dan is het kerst en Pasen tegelijk. Kerst 2011. We zullen het nooit vergeten. Amen.

Ds. Jeroen Bellwinkel